

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра фізичної географії та картографії

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан факультету геології, географії,
рекреації і туризму

Катерина КРАВЧЕНКО

” серпень 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

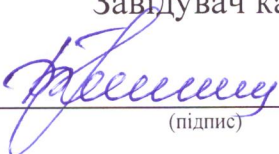
рівень вищої освіти	<u>другий (магістерський)</u>
галузь знань	<u>А Освіта</u>
спеціальність	<u>А4.07 Середня освіта (Географія)</u>
освітня програма	<u>Географія, Людина і природа, екскурсійна робота</u>
вид дисципліни	<u>обов'язкова</u>
факультет	<u>геології, географії, рекреації і туризму</u>

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології,
географії, рекреації і туризму
«25» серпня 2026 року, протокол № 13

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Прасул Ю.І., к. геогр. н., доцент кафедри фізичної
географії та картографії
Байназаров А. М., к. геогр. н., завідувач кафедри
фізичної географії та картографії;
Куліш С. М., д. пед. н., професор кафедри фізичної
географії та картографії;

Програму схвалено на засіданні кафедри фізичної географії та картографії
Протокол від «25» серпня 2026 року № 16

Завідувач кафедри фізичної географії та картографії

(підпис) Анатолій БАЙНАЗАРОВ
(прізвище та ініціали)

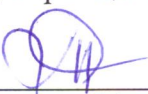
Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми:

Гарант ОПП «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота»

(підпис) Сергій КУЛІШ
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії,
рекреації і туризму
Протокол від «25» серпня 2026 року № 9

Заступник голови науково-методичної комісії
факультету геології, географії, рекреації і туризму

(підпис) Наталія ГУССЕВА
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Практика є обов'язковим компонентом програми підготовки фахівців із вищою освітою. Програма переддипломної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота» підготовки магістрів спеціальності А4.07 Середня освіта (Географія) та Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в новій редакції (протокол Вченої ради університету № 10 від 19.06.2026) з урахуванням вимог професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 № 1225).

Переддипломна практика є логічним завершенням практичної підготовки висококваліфікованих фахівців і сприяє комплексному закріпленню та поглибленню теоретичних знань студентів, отриманих під час навчання в магістратурі, уміння аналізувати отримані результати і робити висновки відповідно до тематики кваліфікаційної роботи, розвитку навичок самостійної науково-дослідницької роботи та аналітичного і творчого мислення.

1. Опис переддипломної практики

1.1. Метою переддипломної практики є завершення формування професійних компетентностей, здобутих в університеті під час опанування освітньо-професійної програми магістра, для прийняття самостійних рішень та вдосконалення практичних умінь та навичок проведення наукових досліджень, приділяючи увагу завершенню вивчення студентами питань, що пов'язані з темою наукового дослідження.

1.2. Основними завданнями є

- закріплення теоретичних знань з обраної теми дослідження і поєднання їх з практичними навичками та уміннями, отриманими під час виконання практичної складової освітньо-професійної програми;
- закріплення досвіду самостійної наукової та професійної діяльності, дослідницької роботи з освітньо-географічної тематики;
- узагальнення матеріалів, отриманих на різних етапах навчання;
- завершення практичної складової наукового дослідження, що лягає в основу кваліфікаційної роботи магістра;
- робота з електронними базами даних вітчизняних та закордонних бібліотечних фондів; опанування навичок написання автореферату (стислого викладу матеріалу) наукової роботи, вдосконалення навичок усних публічних виступів шляхом захисту результатів практики.

1.3. Характеристика переддипломної практики:

Кількість кредитів: 10. Загальна кількість годин: 300. Семестр: 3. Вид контролю: іспит.

1.4. Заплановані результати практики.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми «Географія, Людина і природа, екскурсійна робота» студенти повинні досягти таких результатів навчання:

Сформовані компетентності: Володіння науковим світоглядом; знання основних теорій, концепцій, вчень, які формують наукову картину світу; вміння відстоювати власні наукові погляди **(ЗК01)**; Здатність використовувати основні методи наукового пошуку; планувати, проєктувати й організовувати дослідницькі та освітні проєкти за прикладною тематикою в освітній та географічній галузях, узагальнювати отримані результати, оформлювати і презентувати наукові здобутки відповідно до чинних вимог **(ЗК02)**; Здатність до міжособистісної взаємодії, роботи в команді, конструктивної та безпечної взаємодії з іншими людьми, з учасниками освітнього процесу (компетентність педагогічного партнерства, здоров'язбережувальна компетентність) **(ЗК04)**; Навички використання основних способів і засобів міжособистісної комунікації, стилів мовлення, практичний досвід комунікації державною мовою в галузі географічної освіти; вміння постійно збагачувати власне мовлення (мовно-комунікативна компетентність) **(ЗК05)**; Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, мати навички пошуку, оброблення та критичного аналізу інформації з різних джерел, її наукового опрацювання і використання, зокрема, порівняння, аналізу і представлення на основі різноманітних методів і підходів, у тому числі інформаційних і комунікаційних технологій, нових електронних (цифрових) освітніх ресурсів (інформаційно-цифрова компетентність) **(ЗК07)**; Дослідницька компетентність, здатність до адаптації та дії в нових ситуаціях: здатність використовувати науковий інструментарій для проведення теоретичних та експериментальних досліджень у навчальній та професійній діяльності, здатність до генерування нових ідей, практичного застосування нових ідей, пропозицій, освітніх практик, уміння працювати, отримувати результат, ухвалювати рішення та відповідати за них, здатність до ініціативності та підприємливості **(ЗК09)**; Здатність до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності, відповідального ставлення до обов'язків. Уміння виробляти власну стратегію і тактику професійної поведінки, діяльності з урахуванням інтересів колективу, здатність виявляти ініціативу, оптимізувати часові витрати на різні форми роботи, інтелектуальна самостійність, критична обізнаність, управління у відповідності до стандартів якості освіти, заснованих на потребах і інтересах учнів, їх батьків, адміністрації, вчителя, соціуму **(ЗК10)**; Здатність переносити систему наукових знань у практичну діяльність та площину навчального предмету / процесу, здійснювати структурування навчального матеріалу **(СК01)**; Здатність проєктувати та організувати освітній процес, підбирати та реалізовувати форми, методи і засоби навчання, що спрямовані на розвиток здібностей учнів, на основі психолого-педагогічної характеристики класу з урахуванням вікових та індивідуальних потреб, особливостей, можливостей, здібностей та інтересів учнів (інклюзивна компетентність) **(СК02)**; Здатність реалізувати профорієнтаційну роботу з учнями, що завершують навчання за циклом повної загальної середньої освіти, проєктувати й здійснювати позакласну роботу з предмету (організаційна компетентність) **(СК07)**; Усвідомлення суспільної значущості своєї педагогічної діяльності та відповідальності, здатність здійснювати

професійну саморегуляцію, визначати індивідуальні професійні потреби, а також продовжувати навчання та вдосконалення своїх знань й умінь із значним ступенем автономії, прагнення саморозвитку та самовдосконалення у педагогічній діяльності, обізнаність у власних силах, здатність до рефлексії та самоаналізу, конкурентоспроможність (здатність до навчання впродовж життя) **(СК08)**; Здатність комплексно планувати, організувати та здійснювати навчальні проекти, вести аналітичну звітну документацію та презентації, здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності (прогностична компетентність) **(СК10)**; Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному) (мовнокомунікативна компетентність, інформаційно-цифрова компетентність) **(ПК02)**; Здатність застосовувати професійні знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), геосфер, материків і океанів, України, природних і суспільних територіальних систем, орієнтуватися у світовому й національному географічному освітньо-науковому просторі в контексті необхідності постійного розширення і актуалізації географічних знань для підвищення професійної майстерності (здатність до навчання впродовж життя) **(ПК03)**.

Програмні результати навчання: Володіє основами професійної культури при підготовці та редагуванні текстів державною мовою з предметної спеціальності, знаннями про ведення ділової документації у різних типах закладів середньої та позашкільної освіти, уміє викладати, фахово спілкуватися, вступати у диспут, брати участь в обговоренні, записувати тексти географічної спрямованості, презентації уроків географії українською мовою (в окремих випадках – іноземною) із залученням наукового глосарія, сучасної географічної номенклатури **(ПР01)**; Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівні повної загальної середньої освіти, профільної освіти), загальні засади організації туристсько-екскурсійної роботи з учнівською молоддю **(ПР03)**; Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності, застосовувати державну та іноземну мови у професійній діяльності **(ПР07)**; Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики, форми, методи і прийоми навчання для формування предметних компетентностей учнів за умови профільної середньої освіти і здійснює самоаналіз ефективності уроків **(ПР08)**; Здатний самостійно організовувати процес навчання упродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності предметні компетентності, що здобуті під час навчання **(ПР13)**; Володіє критичним осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності на межі предметних галузей, взаємодії людини і природи, шляхів їх раціональної взаємодії, користі та шкоди здобутків технологій для людини і природи, важливості збалансованого розвитку країни, причинно-наслідкових зв'язків, що існують у цілісній синергетичній системі «природа», залучаючи логічне мислення та просторову уяву

(ПР14); Знає та розуміє спеціалізовані концептуальні знання, основні теоретико-методологічні проблеми фізичної, економічної та соціальної географії, теорії освіти, передових психолого-педагогічних технологій на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи **(ПР15);** Застосовує поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії, що є основою для креативного мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи **(ПР17);** Знає і вміє залучати інноваційні концепції, методики та тенденції вітчизняної та зарубіжної теорії навчання географії, генерує оригінальні ідеї щодо здійснення освітнього процесу, які можуть бути реалізовані як у знайомих, так і у незнайомих ситуаціях **(ПР20);** Самостійно збирає, обробляє, аналізує, критично оцінює і систематизує наукову, науково-популярну та технічну інформацію з різних джерел, дані польових досліджень, відповідні картографічні, літературні та статистичні джерела під час проведення профільних досліджень, обґрунтовує доцільність використання у наукових дослідженнях та на уроках географії, надає критичну оцінку своїх висновків, співставляє отримані результати з існуючими знаннями, викладає це у формі тексту, доповіді, презентації **(ПР21);** Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми повної загальної середньої освіти, зокрема профільної, з географії **(ПР23);** Творчо застосовує сучасні методики і технології, різноманітні методи та форми прогресивного навчання, інноваційні прийоми навчання в освітніх закладах різного типу, забезпечуючи формування в учнів предметних компетентностей та основ цілісної природничо-наукової картини світу **(ПР26);** Здійснює науково-дослідницьку роботу, використовує науковий інструментарій для проведення теоретичних та експериментальних досліджень у навчальній та професійній діяльності **(ПР28);** Здатний працювати в міжнародному контексті та в глобальному інформаційному середовищі за професією **(ПР29).**

через систему знань та умінь:

Знати: сучасні вимоги до проведення наукових досліджень, етапи проведення наукового дослідження, методи, методику чи технології проведення експериментальних робіт, літературні та картографічні джерела за тематикою дослідження, поглиблене бачення об'єкт-предметного тіла, вимоги до оформлення наукових робіт.

Уміти: аналізувати проблематику освітянсько-географічних досліджень, аналізувати, систематизувати та узагальнювати наукову інформацію за тематикою дослідження, застосовувати сучасні методи обробки просторової (хорологічної), статистичної інформації, якісно та ефективно використовувати картографічний метод досліджень, пропонувати шляхи вирішення поставлених питань у науковому дослідженні, оцінювати та прогнозувати можливі варіанти перспектив у визначених

та невизначених умовах, виявляти сильні та слабкі сторони у їх розвитку, виявляти можливі напрямки впровадження в освітню галузь результатів дослідження. За час переддипломної практики студент має узагальнити увесь матеріал з теоретичної та практичної частин магістерської кваліфікаційної роботи з обраної теми дослідження, завершити практичну частину дослідження, сформулювати висновки, пропозиції та можливі шляхи реалізації отриманих результатів, пройти попереднє обговорення результатів наукового дослідження з обраної тематики на засіданні кафедри фізичної географії та картографії.

2. Зміст та організація проведення переддипломної практики

Організаційний етап.

Тема 1. Вступ до практики. Ознайомлення з програмою практики, структурою звіту, висунутими до студента вимогами. Актуалізація знань з таких питань «Організація, планування та проведення наукових досліджень», «Методика та технології освітянсько-географічних досліджень», «Можливі шляхи впровадження результатів дослідження (гранти, теми, патенти)». Обговорення з викладачем структури та змісту індивідуального завдання.

Тема 2. Організація наукових практичних досліджень та експерименту. Опрацювання бази даних за темою наукового дослідження. Використання спеціальних методів наукових досліджень у галузі Освіта/ Педагогіка. Використання картографічного методу дослідження. Оформлення результатів експериментальної частини дослідження. (Виконується у міжсесійний період здобувачами заочної форми здобуття освіти і під час практики здобувачами денної форми здобуття освіти).

Виконання індивідуальних завдань.

Тема 1. Виконання індивідуального завдання керівника. Робота з першоджерелами, авторефератами, монографіями, дисертаційними роботами. Огляд друкованих та електронних джерел інформації за визначеною проблемою, укладання бібліографічного списку. Теоретичний аналіз літературних джерел, виявлення невирішених питань, пропозиції щодо їх вирішення. Вивчення історії, досвіду в Україні та світі. Відбір необхідної бази даних. Консультації з науковим керівником, за необхідності з іншими викладачами та профільними спеціалістами. (Виконується у міжсесійний період здобувачами заочної форми здобуття освіти і під час практики здобувачами денної форми здобуття освіти).

Тема 2. Написання і оформлення автореферату як звіту з переддипломної практики. Оформлення матеріалів дослідження. Розробка узагальнених та ключових моделей, рисунків, таблиць. Компонування звіту. Написання анотації як одного з видів представлення результатів науково-дослідної роботи. Оформлення відповідних матеріалів. Оприлюднення результатів. Попереднє обговорення результатів магістерського наукового дослідження.

3. Вимоги до баз переддипломної практики

Базою проведення переддипломної практики є кафедра фізичної географії та картографії факультету геології, географії, рекреації і туризму Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. За додатковими угодами можливо за згодою студента та викладача проведення переддипломної практики в іншому закладі, де є вільний доступ до потужної наукової бібліотеки, бази наукометричних журналів, бази вихідної інформації для завершення науково-дослідницької роботи або можливості доведення до завершення педагогічного експерименту.

4. Індивідуальні завдання з практики

Усі роботи виконуються студентами за індивідуальною тематикою, що відповідає темі кваліфікаційної роботи магістра, яка офіційно затверджена ректором.

5. Вимоги до звіту про переддипломну практику, академічної доброчесності та використання технологій штучного інтелекту

До захисту студент має представити автореферат кваліфікаційної роботи магістра українською мовою та анотацію. Усі матеріали мають бути оцінені і підписані керівником практики від кафедри фізичної географії та картографії.

Структура звіту з переддипломної практики (автореферату кваліфікаційної роботи):

- Титульний аркуш;
- Орієнтовний зміст кваліфікаційної роботи магістра;
- Вступ (у повному обсязі, за вимогами до кваліфікаційної роботи: актуальність обраної теми дослідження, об'єкт і предмет дослідження, мета і задачі, методи дослідження, елементи новизни, практичне значення, апробація);
- Розділ 1 (послідовно викладається узагальнений зміст відповідного розділу роботи з виділенням найбільш вагомих результатів дослідження, обов'язково ілюструється найбільш вагомою (-ими) авторськими ілюстраціями, таблицями тощо);
- Розділ 2 (послідовно викладається узагальнений зміст відповідного розділу кваліфікаційної роботи магістра з виділенням найбільш вагомих результатів дослідження, обов'язково ілюструється найбільш вагомою (-ими) авторськими ілюстраціями, таблицями тощо);
- Розділ 3, а можливо і потім розділ 4 (послідовно викладається узагальнений зміст відповідного розділу кваліфікаційної роботи з виділенням найбільш вагомих результатів дослідження, обов'язково ілюструється найбільш вагомою (-ими) авторськими ілюстраціями, таблицями тощо);
- Висновки (узагальнені результати дослідження відповідно до поставленої мети та задачі);

- Список авторських публікацій (включаючи навіть тези конференцій) у такому порядку: закордонні, фахові, інші.

- Анотації роботи українською та англійською мовами.

Загальні вимоги до автореферату: загальний обсяг 15 сторінок, наявність авторських ілюстрацій. Зміст автореферату має відповідати змісту кваліфікаційної роботи та відображати власний внесок здобувача у проведення дослідження. Наведені в авторефераті положення, результати, висновки, кількісні та якісні характеристики мають бути достовірними та підтверджуватися матеріалами кваліфікаційної роботи. Автореферат не повинен містити інформації про результати дослідження, методи, експериментальні або емпіричні дані, які фактично не були отримані здобувачем.

Академічна доброчесність. Під час підготовки автореферату здобувач вищої освіти зобов'язаний:

- самостійно здійснювати підготовку автореферату на основі власної кваліфікаційної роботи;
- дотримуватися принципів академічної доброчесності;
- коректно використовувати наукові праці, нормативні документи, статистичні матеріали, результати інших дослідників та інші джерела інформації;
- надавати належні посилання на використані джерела;
- чітко розмежовувати власні результати та положення, запозичені з праць інших авторів;
- не допускати академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації результатів дослідження;
- не приписувати собі результати, ідеї, методики, тексти або інші матеріали інших авторів;
- забезпечувати достовірність наведених у роботі даних, результатів та висновків;
- дотримуватися вимог щодо авторства та зазначення внеску інших осіб у виконання дослідження;
- дотримуватися встановлених закладом вищої освіти вимог щодо перевірки академічних текстів на наявність ознак академічного плагіату.

Не допускається включення до автореферату вигаданих результатів дослідження, неіснуючих джерел, неправдивих даних щодо проведення педагогічного експерименту, опитувань, спостережень, апробації результатів, публікацій чи інших видів дослідницької діяльності.

Використання технологій штучного інтелекту (ШІ). Використання технологій штучного інтелекту під час підготовки автореферату допускається як допоміжний інструмент за умови дотримання принципів академічної доброчесності, наукової доброчесності, авторської відповідальності та прозорості використання цифрових технологій.

Технології штучного інтелекту можуть використовуватися, зокрема, для:

- мовного та стилістичного редагування власного тексту;

- перевірки граматичної, орфографічної та пунктуаційної правильності;
- перекладу окремих фрагментів тексту;
- уточнення структури та логіки викладу матеріалу;
- генерування ідей щодо способів представлення вже отриманих здобувачем результатів;
- технічного структурування та форматування матеріалів;
- пошуку можливих напрямів удосконалення формулювань за умови обов'язкової перевірки отриманої інформації здобувачем.

Використання ІІІ не може замінювати самостійне проведення дослідження, аналіз його результатів, формулювання наукових положень та висновків.

Не допускається використання технологій штучного інтелекту для:

- генерування та подання як власних результатів дослідження, яких здобувач фактично не отримував;
- вигадкування результатів педагогічного експерименту, опитувань, спостережень, статистичних даних або інших емпіричних матеріалів;
- створення неіснуючих наукових джерел, публікацій, авторів чи бібліографічних посилань;
- формулювання наукової новизни, висновків або положень, які здобувач не може обґрунтувати результатами власного дослідження;
- подання повністю згенерованого ІІІ тексту як самостійного результату без зазначення факту його використання;
- введення до сторонніх сервісів ІІІ персональних даних учасників освітнього процесу, конфіденційної інформації або матеріалів з обмеженим доступом.

У разі використання в авторефераті результатів, згенерованих штучним інтелектом, здобувач зобов'язаний зазначити факт такого використання та характер застосування відповідного інструменту відповідно до вимог законодавства та внутрішніх нормативних документів закладу вищої освіти.

Незалежно від способу підготовки тексту відповідальність за достовірність, наукову обґрунтованість, самостійність та зміст автореферату несе здобувач вищої освіти.

6. Підбиття підсумків переддипломної практики

Захист результатів переддипломної практики проходить у вигляді оприлюдненого захисту отриманих результатів на засіданні кафедри фізичної географії та картографії. За результатами захисту звітів студенти допускаються до передзахисту за умови успішного проходження перевірки на наявність неправомірних запозичень.

7. Критерії оцінювання результатів переддипломної практики

Загальна сума балів, яку може отримати студент за проходження переддипломної практики – 100 балів. За окремий вид робіт можна набрати максимально такі бали:

- оцінка викладача – 30 балів (оцінюється вагомість отриманих результатів, дисциплінованість, активність, наполегливість, ерудованість, беззаперечне виконання завдань керівника, ініціативність тощо);
- наявність усіх звітних матеріалів, дотримання рекомендованої структури і обсягу – 10 балів (за невідповідність вимогам знімаються бали);
- якість оформлення тексту і ілюстрацій – 10 балів (відповідність стандартам оформлення наукових робіт), за умови неповного дотримання правил оформлення бали знижуються за грубі помилки на 2 бали, за негрубі помилки на 1 бал;
- якість оформлення списку власних публікацій – 10 балів, за умови неповного дотримання правил оформлення бали знижуються за грубі помилки на 2 бали, за негрубі помилки на 1 бал;
- захист звіту, попереднє обговорення результатів кваліфікаційної роботи, відповіді на запитання, участь у дискусії – 40 балів (бали виставляються на основі колективного обговорення членів кафедри, які присутні на захисті звітів з практики).

За затримку строків здачі звіту з переддипломної практики на 2 тижня від загальної суми набраних балів віднімається 10 балів, на місяць і більше – 30 балів.

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Передбачені методи контролю: теоретичний захист отриманих результатів, підсумковий усний контроль отриманих знань і умінь, участь в обговоренні результатів досліджень інших здобувачів освіти. До захисту звіту допускається здобувач за умови оцінювання керівником не менше ніж на 15 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
0-49	незадовільно

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет геології, географії, рекреації і туризму
Кафедра фізичної географії та картографії

ЗВІТ

з переддипломної практики на тему

«ТЕМА»

(автореферат кваліфікаційної роботи магістра)

Виконав: студент 2 року магістратури, групи ГО-25

спеціальність: А4.07 Середня освіта (Географія)

освітня програма: Географія, Людина і природа,

екскурсійна робота

ПІБ

Науковий керівник:

Посада Ім'я ПРИЗВИЩЕ

Звіт захищений з оцінкою

цифрами і прописом, підпис керівника

Харків - 2026